

طراحی الگوی حکمرانی خوب به منظور استحصال نظام‌مند معادن با رویکرد توسعه پایدار (مورد مطالعه: مجتمع صنعتی و معدنی گل گهر سیرجان)^۱

غزل رضایی لری^۱، سنجر سلاجقه^{۲*}، شیوا مداحیان^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت دولتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

۲. دانشیار، گروه مدیریت دولتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

۳. استادیار، گروه مدیریت دولتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۰۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۰۲

چکیده

تقویت شاخص‌های حکمرانی خوب در مناطقی که دارای منابع طبیعی و ثروت‌های خدادادی ارزشمندی هستند و یا در صنعت خاصی فعالیت دارند و همچنین تطابق این شاخص‌ها با شرایط محلی و بومی این مناطق منجر به توسعه پایدار ملی و همه جانبه می‌گردد. هدف اصلی این پژوهش طراحی الگوی حکمرانی خوب به منظور استحصال نظام‌مند معادن با رویکرد توسعه پایدار است. روش این پژوهش، کیفی است و از روش تحقیق داده‌بنیاد استفاده شد. در این پژوهش، ۲۲ تن از مدیران شرکت صنعتی و معدنی گل گهر و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها به عنوان نمونه آماری به شیوه نظام‌مند انتخاب شدند. فرایند مصاحبه تا مرحله رسیدن به اشباع نظری انجام شد و متون مصاحبه در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی مورد تحلیل قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد مسئولیت‌پذیری جامع‌گرا به عنوان شرایط علی که شامل تعهدات بین نسلی، زیست‌محیطی و اجتماعی است، سبب شکل‌گیری حکمرانی خوب با ویژگی‌های آینده محوری، سلامت محوری و مردم محوری می‌گردد و در کنار فضای توسعه‌ای، فرصت‌سازی و استراتژی‌های توسعه محور منتج به توسعه پایدار در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی می‌گردد.

کلیدواژه‌ها: حکمرانی خوب، استحصال نظام‌مند معادن، داده‌بنیاد، توسعه پایدار، معدن گل گهر.

۱- مقدمه

وجود منابع طبیعی غنی در کشورهای توسعه نیافته و یا در حال توسعه به دلیل نبود ساختارهای نهادی کارآمد، ضعف جامعه مدنی و نبود نظارت مؤثر، به دولت توانایی‌های اقتصادی - سیاسی کاذبی می‌بخشد که دولت این کشورها را از یک دولت حاکمیتی که وظیفه اصلی آن اعمال حاکمیت، تأمین امنیت و اجرای قانون و ایجاد شرایط با ثبات برای فعالیت شهروندان است، به یک دولت توزیع‌کننده رانت و منافع حاصل از منابع طبیعی تبدیل می‌کند [۱].

حکمرانی خوب در واقع با شراکت دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی صورت می‌گیرد و فرصت برابر برای مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها، شفافیت و پاسخگویی را فراهم می‌کند و مدلی فراگیر را ایجاد و توسعه می‌بخشد که شرایط اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مطلوب برای نسل حاضر و آینده را فراهم کند [۲]. در مقابل در حکمرانی بد، نرخ رشد درآمد کاهش یافته، سرمایه انسانی و سرمایه اجتماعی تنزل می‌یابد و سرعت به پایان رسیدن منابع طبیعی افزایش خواهد یافت. در دولت‌هایی با حکمرانی بد، شاهد مجموعه اختلال‌زایی از سیاست‌های اقتصادی و نهادی خواهیم بود که بهره‌روی عوامل تولید، رشد اقتصادی و ریشه کنی فقر را کند می‌کند [۳].

پیش‌فرض اساسی در برنامه‌های توسعه این است که اجرای این برنامه‌ها موجب ارتقاء و بهبود وضعیت زندگی جوامع می‌شود ولی اثرات مخرب زیست‌محیطی، کارآمدی این برنامه‌ها را بیش از پیش مورد تشکیک قرار می‌دهد. برای کاهش این خطرهای و مهار بحران‌های آتی، مفهوم توسعه پایدار مورد توجه قرار گرفته است و حکمرانی خوب به عنوان استرژژی دستیابی به توسعه پایدار مطرح شده است. وینر^۲ آسیب‌های ناشی از حکومت‌داری ضعیف را آلودگی محیط زیست و آسیب زدن به آب و معادن و خاک و سوخت می‌داند. به نظر وی، دلیل دیگر ناتوانی دولت در تأمین امنیت و حقوق انسان‌ها و نسل‌های آتی است. ولی تأثیرات محیطی کمتر شناخته شده است؛ از جمله می‌توان به آثاری چون عواقب جانبی نابرابری‌ها در حوزه‌های مختلف مانند تأمین اجتماعی و محیطی اشاره کرد. بالاخره اینکه آسیب‌پذیری محیطی پیامد حکومت ناپایدار است و به توسعه ناپایدار منتهی می‌شود. علائم حکومت ناپایدار انحراف از اهداف توسعه، آسیب به منافع عمومی از جمله آلودگی هوا و خطر نابرابری است. از این رو توجه محدود به توسعه پایدار و بی‌توجهی به حکومت‌داری ممکن است مسائل را حل نشده رها کند [۴]. جنگل‌زدایی و از دست رفتن تنوع زیستی میلیون‌ها گونه زیستی از پیامدهای های حکومت‌داری ضعیف در این حوزه است [۲].

در بسیاری از پژوهش‌ها نشان داده شده است که حکمرانی خوب، اثر مثبتی بر رشد اقتصادی و توسعه پایدار دارد، اما دانش اندکی درباره شیوه دستیابی به حکمرانی خوب وجود دارد [۵]. این وضعیت درباره پژوهش‌هایی که در کشور ما انجام شده است، بیشتر صادق است و دانش اندکی درباره ارتباط این پارادایم با پارادایم‌های قبلی توسعه، مفهوم حکمرانی و اثر آن بر توسعه پایدار وجود دارد [۶].

برای تحقق حکمرانی خوب، به مجموعه‌ای از تغییرات در نهادهای رسمی و غیررسمی نیاز داریم، اما هنوز درک درستی درباره موضوع تغییر نهادی و نظریه کاملی درباره آن وجود ندارد [۷]. از سوی دیگر، ضعف شاخص‌های حکمرانی خوب می‌تواند عاملی در جهت کارایی پایین بخش صنعت و معدن باشد، همچنین هر چه در کشوری حاکمیت قانون گسترده‌تر و فساد محدودتر باشد، می‌توان گفت که در آن کشور حکمرانی خوب برقرار است [۸].

پرسش‌هایی نظیر چگونه در معادن می‌توان به توسعه پایدار می‌توان دست یافت؟ چگونه مدیران با حکمرانی خوب و دید کامل و اشراف به مسائل زیست‌محیطی و اجتماعی به توسعه همه جانبه در معادن دست پیدا می‌کنند؟ چگونه در بهره‌برداری از منابع خدادای باید به نیازهای نسل آتی و جامعه مدنی توجه ویژه شود؟ منابع خدادای سهم همه مردم یک سرزمین است و بهره‌برداری از این منابع باید در راستای توسعه اقتصادی پایدار و توزیع عادلانه ثروت‌های خدادای، رفاه و افزایش درآمد سرانه و در نهایت کیفیت زندگی اجتماعی مدنظر قرار گیرد.

مجموعه‌ای از این سؤالات و مطرح شدن اصطلاحاتی نظیر حکمرانی خوب، مدیریت کارآمد معادن، توسعه پایدار در معادن، توجه ویژه به محیط زیست و بهره‌برداری نظام‌مند در معادن و بازسازی در چندین سال اخیر، ما را بدین سمت هدایت می‌کند که ایده اصلی خود را که همان طراحی الگوی حکمرانی خوب به منظور استحصال نظام‌مند معادن با رویکرد توسعه پایدار است، مطرح کنیم.

به دلیل اینکه کشور ایران دارای وفور منابع عظیم خدادای است، می‌توان با انتصاب مدیران و حاکمان اصلح که به فرهنگ؛ ارزش‌های ایرانی و اسلامی اعتقاد راسخ دارند و از دانش و تخصص لازم برخوردار هستند، در راستای توسعه پایدار گام برداشت.

حال از آنجایی که معدن گل گهر سیرجان که به رویش باورها در دل کویر اطلاق می‌شود، با داشتن معادن غنی از سنگ آهن به عنوان یکی از مطرح‌ترین قطب‌های فعال معدنی، صنعتی در خاورمیانه است که دارای قابلیت‌های بسیاری برتری برای تبدیل شدن به یک منطقه بزرگ و رقابتی در سطح ایران و حتی جهان می‌باشد. شناخت عوامل مؤثر بر شکل‌گیری حکمرانی خوب

در این منطقه صنعتی و معدنی فراملی و روابط میان عواملی که منجر به توسعه پایدار شود، دستمایه اصلی پژوهش قرار گرفته است که در آن تلاش شده است با استفاده از راهبرد مفهوم‌سازی داده‌بنیاد ضمن بررسی این عوامل مدلی ارائه شود که ارتباط میان این عوامل را نشان دهد.

۲- چارچوب نظری پژوهش

۲-۱- حکمرانی خوب از دیدگاه توسعه پایدار

یکی از عوامل مؤثر بر توسعه که به صورت جدی از دهه ۱۹۹۰ به بعد مباحث زیادی را به خود اختصاص داده است، بحث نهادها و حکمرانی است. اهمیت تأثیر نهادها بر توسعه، به طور مستقیم و غیرمستقیم از طریق متغیرهایی مانند بهره‌وری، سرمایه انسانی، توسعه مالی و برابری تا حدی است که برخی از محققان نهادها را عامل اصلی مسیرهای متفاوت توسعه کشورها می‌دانند [۹].

منابع طبیعی یکی از مهمترین ثروت‌های ملی در جهان محسوب می‌شوند. طی سالیان گذشته و بویژه در دو دهه گذشته در ارتباط با نقش منابع طبیعی در اقتصادهای وابسته به منابع طبیعی مباحث متنوع و گسترده‌ای از سوی محققان علوم انسانی مطرح شده است. در ابتدا این تصور وجود داشت که درآمدهای فراوان حاصل از منابع طبیعی برای یک کشور ایجاد ثروت کرده است و پیشرفت اقتصادی و کاهش فقر را به دنبال دارد. اما مشاهدات تجربی عکس این ادعا را نشان می‌دهد. میزان پیشرفت اقتصادی و کاهش فقر در برخی از کشورهای برخوردار از منابع طبیعی، نسبت به دیگر کشورها بسیار ضعیف بوده است. ارتباط منفی میان فراوانی منابع طبیعی و توسعه، از طریق اثر فراوانی منابع طبیعی بر سیاست‌های اقتصادی قابل توضیح است. هر چند کشورها از لحاظ منابع طبیعی ثروتمندتر باشند، سیاست‌های کلان ضعیف در مدت زمان طولانی‌تر دوام می‌یابد و فشار کمتری برای رسیدن به بلوغ صنعتی وجود خواهد داشت. همچنین گروه‌های رانت‌جو ریشه‌دار می‌شوند [۱۰].

۲-۲- حکمرانی و رشد اقتصادی

یکی از معماهای اقتصاد، نقش وفور منابع طبیعی و ثروت‌های طبیعی در رسیدن به رشد اقتصادی است. بررسی جامع از ادبیات پیشین مرتبط با وفور منابع و رشد اقتصادی دو جنبه مهم را در بردارد.

اول؛ وفور منابع سبب تقویت رشد اقتصادی می‌شود [۱۱].
دوم؛ وفور منابع طبیعی بازدارنده رشد اقتصادی است [۱۲]. اما این تحقیقات و حتی تئوری‌های رشد برون‌زا و درون‌زا با وجود ارائه برخی دیدگاه‌های قوی در خصوص رشد اقتصادی، پاسخ قابل قبولی برای توجیه پدیده نفرین منابع^۲ ندارند و حتی کشورهایی که از سرمایه‌های عظیم منابع طبیعی برخوردار هستند، عملکرد ضعیفی در رشد اقتصادی داشتند. نورث^۴ (۱۹۹۰) استدلال می‌کند تفاوت رشد اقتصادی مابین کشورها به تفاوت در حکمرانی یا نهادهای کشورها مربوط بوده و رابطه بین وفور منابع و رشد اقتصادی به وضعیت حکمرانی و کیفیت نهادها بستگی دارد.

استدلال می‌شود نادیده گرفتن نقش حیاتی کیفیت حکمرانی در رشد اقتصادی، برای اقتصادهای غنی از منابع طبیعی و نفت بسیار حائز اهمیت است؛ زیرا منابع طبیعی ممکن است از طریق توزیع ناکارآمدی به رشد اقتصادی ضربه وارد نماید. به عنوان مثال، زمانی که برخی از شرکت‌های خصوصی صاحب نفوذ در دولت، اجازه دریافت می‌کنند تا منابع طبیعی را مدیریت کنند، این امر سبب می‌شود گردش منابع در دست چند نفر قرار گیرد و بخش اعظم جامعه از سهم خود از منافع طبیعی محروم شوند [۱۰].

آگاهی مردم و نهادهای مردمی از مکانسیم‌های توزیع منافع^۵ توسط دولت، از انحراف در توزیع آن‌ها می‌کاهد و پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری دولت در مقابل مردم را افزایش می‌دهد. در نتیجه دولت نیز در صدد برقراری حکمرانی با کیفیت بالاتر خواهد بود [۱۰]. همچنین ارتباط صحیح و مؤثر دانشگاه و صنعت نیز می‌تواند موجب افزایش نوآوری و انتقال دانش و تکنولوژی گردد [۱۳]. تنها در صورت تعامل پایدار بین این دو نهاد، توسعه صنعتی و متعاقب آن توسعه اقتصادی و اجتماعی را می‌توان انتظار داشت [۱۴].

۳-۲- حکمرانی و محیط زیست

برقراری ارتباط میان وضعیت محیط زیست و نوع نظام‌های سیاسی از دیگر ویژگی‌های بارز در نظریه اقتصاد سیاسی محیط زیست محسوب می‌شود. بسیاری از نظریه‌پردازان اقتصاد سیاستی محیط زیست در مطالعات خود پیرامون کشورهای در حال توسعه معتقدند که شکل نظام سیاسی (بسته یا باز، دموکراتیک یا استبدادی، نظامی یا پارلمانی) یک عامل تعیین‌کننده در وضعیت زیست‌محیطی است. فرض شده است که نظام‌های غیردموکراتیک در مقایسه با کشورهای دموکراتیک، کالاهای عمومی از قبیل کنترل آلودگی را به‌طور مناسب و به اندازه

کافی فراهم نمی‌سازند. به اعتقاد کانون مباحث پیرامون نقش مخرب زیست‌محیطی دولت‌ها، شناسایی و تصدیق تعارض ذاتی و مستمر درکارکرد دولت است. در واقع دولت از یک طرف نقش توسعه‌گر و از طرف دیگر نقش حمایت‌گر، محافظ و مسئول محیط زیست طبیعی را بایستی ایفا نماید و این تضاد موجود در رویه‌ها و کارکردهای دولت‌های کشورهای در حال توسعه پس از جنگ جهانی دوم می‌باشد [۱۵].

۴-۲- حکمرانی و توسعه اجتماعی

الگوی حکمرانی خوب با به رسمیت شناختن نیروهای گوناگون اجتماعی در عرصه‌های مختلف به هم‌زمانی نقش دولت و جامعه در مسیر توسعه و اداره امور عمومی و به نوعی بر تمرکززدایی در بستر اجتماعی و سیاسی تأکید دارد. الگوی حکمرانی خوب با ساختار هم‌تراز و افقی اجتماعی و ماهیت راهبردی دولت شرایط را برای همکاری و اعتماد و ایجاد سرمایه اجتماعی در سه سطح فردی و گروهی و شبکه‌ای فراهم می‌کند. در حوزه اجتماعی با مشارکت همسان نیروهای گوناگون اجتماعی، رویه‌ها برای عدالت اجتماعی و رفع تبعیض‌های گوناگون هموار می‌شود و همچنین با همبستگی اجتماعی و اشتراک مساعی زمینه را برای توسعه پایدار فراهم می‌کند [۱۶]. حکمرانی خوب، سازوکارها و فرایندها و نهادهایی است که به واسطه آن شهروندان، گروه‌ها و نهادهای مدنی به منافع خود دست می‌یابند و تعهدها را برآورده می‌کنند [۱۷]. تأمین نیازهای پایه انسانی مانند دسترسی به ابزار معیشت، بهره‌مندی مکفی از سرمایه‌های اصلی، مسئولیت فرهنگی و... در جهت افزایش سرمایه اجتماعی، برخورداری از سلامت، رفاه و آموزش، داشتن حق انتخاب، مشارکت در تعیین سرنوشت اجتماعی و... باید مورد توجه قرار گیرد. [۱۸].

۳- پیشینه پژوهش

برخی مطالعات پیشین انجام شده در خصوص حکمرانی خوب و توسعه پایدار به وسیله محققیت در جدول ۱ به صورت خلاصه ذکر شده است.

جدول ۱. پیشینه پژوهش

منبع	عنوان	یافته‌ها
[۱۹]	کیفیت نهادی و بهره‌وری شرکت‌های سرمایه‌گذاری دولتی	این مطالعه به بررسی تأثیر مؤلفه‌های نهادی-حکمرانی بر بهره‌وری ۳۴۸ شرکت بزرگ ۹۰ کشور پرداختند و به این نتیجه رسیدند که مؤلفه‌های مطرح شده بر بهره‌وری کل تأثیر مثبتی دارند.

منبع	عنوان	یافته‌ها
[۲۰]	بررسی نقش حکمرانی خوب در توسعه پایدار اجتماعی	نتایج نشان داد برای ایجاد توسعه پایدار اجتماعی باید از الگوی ۵ عاملی که کار الهام بخش، کار یکپارچه‌سازی، هویت کاری، کار عملی و کار نهادی که نشان دهنده حکمرانی خوب است، استفاده شود.
[۲۱]	اهداف توسعه پایدار: نیاز به شاخص‌های مناسب	در این مطالعه در خصوص یک چارچوب مفهومی برای انتخاب شاخص مناسب در جهت اهداف توسعه پایدار بحث کرده‌اند. بررسی انجام شده توسط محققان نشان می‌دهد که با توجه به وجود شاخص‌های کیفی متنوع جهت ارزیابی توسعه پایدار، نیاز به عملیاتی ساختن اهداف و ارزیابی شاخص‌های توسعه پایدار احساس می‌شود. لذا یک چارچوب مفهومی برای انتخاب شاخص‌های مناسب در جهت اهداف موجود ارائه شده است.
[۲۲]	طراحی مدل علی و تحلیل معیارهای زیست‌محیطی در صنعت فولاد با رویکرد نگاشت شناختی فازی	معیارهای بازاریابی سبز، طراحی زیست‌محیطی و عملکرد زیست‌محیطی به‌ترتیب بیشترین تأثیرگذاری و معیارهای بازاریابی سبز، انبار و ساختمان سبز و عملکرد زیست‌محیطی به‌ترتیب بیشترین تأثیرپذیری را در صنعت فولاد دارد.
[۲۳]	حکمرانی و رشد اقتصادی در آفریقا	نتایج به دست آمده از این مطالعه به این نتیجه رسید که حکمرانی خوب می‌تواند عامل موفقیت اصلاحات اقتصادی باشد و زمینه رشد بهره‌وری را فراهم کند.
[۸]	تعیین تأثیر شاخص‌های حکمرانی خوب بر بهره‌وری کل عوامل تولید در بخش صنعت و معدن کشور طی دوره زمانی ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۷	نتایج حاکی از این بود که در کوتاه‌مدت و بلندمدت، تأثیر تمامی شاخص‌های اصلاحات مالی بر بهره‌وری کل عوامل تولید مثبت است. در زمینه شاخص‌های حکمرانی خوب نیز، در ارتباط با متغیرهای اثربخشی دولت و کیفیت مقررات، شاهد رابطه مثبت و در ارتباط با متغیر کنترل فساد، شاهد رابطه منفی هستیم. تأثیر متغیرهای حق اعتراض و پاسخ‌گویی و حاکمیت قانون نیز در کوتاه‌مدت، منفی و در بلندمدت مثبت است. ثبات سیاسی بدون خشونت نیز بر بهره‌وری کل عوامل تولید بی‌تأثیر است.
[۲۴]	الگوی حکمرانی خوب و توسعه اقتصادی در ایران و ترکیه (۲۰۰۶ تا ۲۰۱۷)	یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که وضعیت شاخصه‌ای حکمرانی خوب موجب بهبود و یا سقوط شاخص‌های اقتصادی در دو کشور و همچنین در قیاس با یکدیگر در دوره‌ای معین می‌شود. بنابراین، این مقاله با

منبع	عنوان	یافته‌ها
		روشی تحلیلی-توصیفی و رویکردی مقایسه‌ای و با تکیه بر آمارهای مراجع بین‌المللی، به نقش حکمرانی خوب در توسعه اقتصادی ایران و ترکیه می‌پردازد.
[۲۵]	تدوین مدل مفهومی مدیریت خوب در شرکت‌های تولیدی-بازرگانی	فرایند دستیابی به الگوی مدیریت خوب موضوعی چندوجهی است که مستلزم توجه هم‌زمان به مقوله‌های شرایط علی (آموزش‌های دانشگاهی ضمن خدمت، توازن رفتاری رهبری-مدیریتی، مقررات حاکمیتی، ساختار توسعه‌یافته و تقاضای محیطی)، زمینه‌ای (ظرف ارتباط صنعت-دانشگاه، مدیریت راهبری منابع انسانی، انعطاف‌پذیری سازمانی)، مداخله‌گر (قوانین بخش دولتی-خصوصی، ارزیابی برنامه‌ریزی نشده و اجرای مدل‌های موفق) و درنهایت راهبردها (مدیریت تغییر سازمان، مسئولیت‌پذیری شرکتی و تدوین منشور اخلاقی مدیران) است. دستیابی به رشد پایدار، افزایش مقبولیت اجتماعی شرکت، انسانی شدن محیط کار، پاسخگویی شرکتی و توسعه عادات اخلاقی مدیران نیز به‌عنوان پیامدهای اجرای الگوی مدیریت خوب شناسایی گردید.
[۲۶]	بیان شاخص حکمرانی به‌عنوان عامل اساسی توسعه اقتصادی، به تحلیل آماری شاخص حکمرانی و برخی از متغیرهای توسعه اقتصادی اجتماعی طی دوره ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۶ برای ۳۵ کشور برگزیده از آسیای جنوب شرقی، غرب آسیا، آمریکای لاتین و آفریقا	براساس نتایج حاصل شده، بهبود شاخص حکمرانی می‌تواند اثرات مثبت و معناداری بر ارتقاء شاخص‌های توسعه مانند درآمد سرانه، امید به زندگی، بهداشت، آموزش، نرخ بیکاری و افزایش رفاه اجتماعی داشته باشد.

۴- روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظریه مفهوم‌سازی داده‌بنیاد که راهبردی محوری در پژوهش‌های کیفی است، بهره می‌گیرد. راهبرد نظریه مفهوم‌سازی داده‌بنیاد نوعی روش‌شناسی کیفی است که از رویه‌های نظام‌مندی برای ایجاد نظریه داده‌بنیاد درباره یک پدیده از روش استقرایی استفاده می‌کند که در این تحقیق از رویکرد نظام‌مند استراس و کوربین^۶ استفاده شد.

شیوه گردآوری داده‌ها، مصاحبه تخصصی است. مصاحبه‌ها پس از هماهنگی‌های صورت

گرفته با مدیران معدن گل گهر و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها در دفتر کار مصاحبه شونده‌ها صورت گرفت. مدت مصاحبه‌ها بین ۶۰ تا ۹۰ دقیقه با توجه وقت مدیر و اعضای هیئت علمی جهت تدوین پروتکل مصاحبه چارچوبی تدوین شد که طی آن، موضوع‌هایی را که باید مورد پرسش قرار گیرند، بدین صورت مشخص شده که پس از معرفی خود و بیان علت مصاحبه، تعریفی کلی از حکمرانی و توسعه پایدار و چگونگی استحصال نظام‌مند در معادن بیان شود. سپس سؤال‌هایی که از مصاحبه شونده پرسیده می‌شوند، شامل این پرسش‌ها می‌باشد که مهمترین اقداماتی که در جهت توسعه پایدار در معادن صورت گرفته است، کدامند؟ نقش حکمران خوب در جهت استحصال و بهره‌برداری نظام‌مند در معادن چیست؟ آیا معادن به بازسازی اهمیت می‌دهند؟ پیامد بازسازی معادن چیست؟ راه‌های برون رفت از تخریب و نابودی محیط زیست کدامند؟

اگرچه قاعده محض یا راهنمای خاصی برای حجم نمونه در راهبرد مفهوم‌سازی داده‌بنیاد وجود ندارد اما نمونه‌برداری کیفی به گونه‌ای کلی شامل واحدهای کوچک در مطالعه عمقی است. برخی از متون مانند هومن در پژوهش کیفی تعداد واحدهای نمونه را برای گروه‌های همگون، ۶ تا ۸ واحد و برای گروه‌های ناهمگون بین ۱۲ تا ۲۰ واحد پیشنهاد می‌کند.

با توجه به راهبرد نظریه داده‌بنیاد در این پژوهش، نمونه‌برداری تا زمان اشباع دسته‌بندی‌ها ادامه یافت. در این پژوهش، ۱۱ تن از مدیران ارشد و با تجربه شرکت صنعتی و معدنی گل گهر و ۱۱ تن از اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها در رشته مهندسی معدن و مدیریت برای انجام مصاحبه در نظر گرفته شدند. از مصاحبه نهم به بعد در هر دو گروه تکرار در اطلاعات دریافتی مشاهده شد. اما برای اطمینان، با پنج تن دیگر از اعضای هیئت علمی گروه معدن نیز مصاحبه ادامه پیدا کرد، ۱۰ مصاحبه انتهایی نشان دهنده داده‌های کاملاً تکراری بود که مشخصه اشباح نظری است.

۵- یافته‌های پژوهش (تحلیل داده‌ها)

در راهبرد مفهوم‌سازی داده‌بنیاد، تحلیل اطلاعات از طریق کدگذاری داده‌های کیفی مشتمل بر ۳ مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام می‌شود.

الف) کدگذاری باز

در زمان مطالعه هر مصاحبه، این سؤال‌ها مطرح شد:
طراحی الگوی حکمرانی خوب به‌منظور استحصال نظام‌مند معادن با رویکرد توسعه پایدار

در مجتمع صنعتی و معدنی گل گهر چگونه است، سپس با طرح این پرسش که این مفاهیم در چه مواردی با یکدیگر مشابه هستند، از طریق فرایند مقایسه‌ای، شباهت‌ها و تفاوت‌های مفاهیم، بررسی و مفاهیم شبیه یکدیگر در یک مقوله یا دسته‌بندی قرار گرفتند. پس از مطالعه ۱۵ مصاحبه، ۸۳ مفهوم و ۱۹ مقوله پدیدار شد. جدول شماره ۱ مفاهیم و مقوله‌های استخراج شده را نشان می‌دهد.

جدول ۱. مفاهیم و مقوله‌های فرعی

مقوله‌های فرعی	مفاهیم
آینده محور	۱. دارای افق دید بلندمدت ۲. پیش‌بینی وضعیت آینده ۳. داشتن ایده و برنامه
سلامت محور	۱. مبارزه با فساد و رشوه‌خواری ۲. عدم سیاست‌زدگی ۳. شفافیت ۴. افشای قراردادهای و مالکیت سودمند منابع و پیمانکاری مسئولانه ۵. پایبندی به قانون ۶. اخلاق حرفه‌ای کسب و کار ۷. رفتار حرفه‌ای مدیر
مردم محور	۱. افزایش مشارکت مردم ۲. عدم تبعیض و ایجاد فرصت‌های برابر ۳. پاسخگویی همه جانبه ۴. تقویت و توجه به بخش خصوصی
توسعه نیروی انسانی	۱. آموزش و توانمندسازی منابع انسانی ۲. تغییر و ایجاد در دانش ۳. ایجاد نگاه نظام‌مند و کل‌گرا
مأموریت گرایی	۱. توجه به پتانسیل‌های بالقوه شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ۲. تکمیل زنجیره ارزش ۳. تکمیل زنجیره فولاد ۴. توسعه متوازن و ظرفیت اجرای پروژه‌ها ۵. توسعه تکنولوژی ۶. تلاش برای خروج از تک محصولی و سرمایه‌گذاری در صنایع فولاد ۷. تدوین مأموریت‌های شرکت گل گهر ۸. کاهش قیمت تمام شده محصولات ۹. توسعه توان و ظرفیت اجرای پروژه‌ها

مفاهیم	مقوله‌های فرعی
۱. بازسازی معادن ۲. ادامه حیات بعد از بسته شدن ۳. تأمین مالی طرح‌های توسعه‌ای بازسازی	بازسازی معادن
۱. نظارت بر اجرای قوانین معدن‌کاری توسط دولت ۲. شناخت قوانین معدن‌کاری و اجرای دقیق آن‌ها ۳. وجود نظام حقوقی معدن	وجود نظام حقوقی
۱. نیروی جوان جویای کار ۲. جوانان تحصیل کرده ۳. وجود نیروی کار محلی	وجود منابع انسانی
۱. وجود منابع متعدد سنگ آهن ۲. ذخایر عظیم سنگ آهن	وجود منابع طبیعی
۱. تأمین زیر ساخت‌های مورد نیاز (آب، برق، گاز و حمل و نقل) ۲. تأمین سرمایه‌گذاری و نقدینگی مورد نیاز ۳. توسعه اکتشافات و زیرساخت‌ها ۴. تأمین مواد اولیه صنعت فولاد	تأمین زیرساخت‌ها
۱. تحقق استانداردهای زندگی ۲. کیفیت زندگی کاری ۳. برقراری امنیت و تعادل با جامعه ۴. سلامت جامعه ۵. محرومیت‌زدایی و اشتغال	توسعه پایدار اجتماعی
۱. محیط زیست پایدار ۲. آب و هوای سالم و پاک ۳. جنگل‌کاری	توسعه پایدار زیست محیطی
۱. منابع کمیاب و تجدیدنپذیر ۲. تخریب پوشش گیاهی و حیات وحش ۳. خدمات اکوسیستم ۴. رعایت کردن الزامات زیست محیطی ۵. توجه به محیط زیست پایدار	تعهدات زیست محیطی

مفاهیم	مقوله‌های فرعی
۱. برنامه‌ریزی توسعه اجتماعی و اقتصادی ملی و فراملی ۲. الزامات ادامه حیات اقتصادی و اجتماعی ۳. در نظر گرفتن حقوق مادی و معنوی افراد ۴. ایجاد فرصت‌های شغلی برابر ۵. توجه به حوزه‌های علوم اجتماعی و فرهنگی	تعهدات اجتماعی
۱. تجدید ناپذیر بودن منابع برای آیندگان ۲. منابع بین نسلی ۳. توجه به نیازهای آیندگان	تعهدات بین نسلی
۱. نظام شکایت و جبران ۲. افزایش ایمنی و بهداشت شغلی ۳. تقویت اشتغال و تدارکات محلی ۴. اعطای حقوق و مزایای کافی ۵. در نظر گرفتن حقوق مادی و معنوی افراد	مدیریت سرمایه انسانی
۱. توسعه زیرساخت‌ها ۲. ادامه حیات اقتصادی و اجتماعی ۳. برنامه‌ریزی‌های توسعه اجتماعی اقتصادی ملی و فراملی ۴. تأمین و مصرف کالاهای استراتژیک ۵. توسعه اقتصادی همه جانبه ۶. همکاری در تحقیق و توسعه ۷. توسعه استراتژیک ۸. اشتغال و تدارکات محلی و ملی ۹. ارتقاء پایه مهارت ملی	توسعه پایدار اقتصادی
۱. ارتباط بین دانشگاه‌ها با محیط‌های صنعتی و معدنی ۲. ارتباط بین پژوهشکده‌ها با محیط‌های صنعتی و معدنی ۳. ارتباط بین پارک‌های فناوری با محیط‌های صنعتی و معدنی	تعامل صنعت و دانشگاه
۱. استفاده از دولت الکترونیک و فناوری‌های جدید اطلاعاتی ۲. معدن‌کاری سبز ۳. مدیریت صحیح بهره‌وری ۴. مدیریت پسماندهای تولیدی	استحصال نظام‌مند معادن

شکل‌گیری مقوله‌ها در کدگذاری باز، راهنمای تمرکز بر سؤال‌ها و مصاحبه‌های بعدی شد و این حرکت چرخه‌ای به مرور موجب شد در زمینه روابط میان مقوله‌های ایجاد شده پرسش‌هایی پدید آید و کدگذاری به تدریج با شکل‌گیری و غنی شدن مقوله‌ها وارد مرحله کدگذاری محوری شود.

ب) کدگذاری محوری

در کدگذاری محوری، محقق با مجموعه‌ای سازمان یافته از مفاهیم و مقوله‌های اولیه مواجه می‌شود که نتیجه بررسی دقیق و تفصیلی مصاحبه‌ها در مرحله کدگذاری باز است. در کدگذاری محوری تحت قالب مدل پارادایمی، محقق با لحاظ شرایطی، یکی از مقوله‌ها را به عنوان پدیده محوری در مرکز فرایند قرار می‌دهد و ارتباط سایر مقوله‌ها را با آن مشخص می‌کند. ارتباط سایر مقوله‌ها با مقوله محوری در پنج عنوان شرایط علی، راهبرد، کنش، زمینه، شرایط مداخله‌گر و پیامد می‌توان تحقق یابد مدل مبسوط مدل پارادایمی یا همان مدل حکمرانی خوب به‌منظور استحصال نظام‌مند معادن با رویکرد توسعه پایدار در شکل ۱ آورده شده است که به توضیح آن پرداخته می‌شود.

۱- مقوله محوری: حکمرانی خوب

براساس نتیجه مصاحبه‌ها، پس از کدگذاری باز و محوری داده‌ها و بررسی ویژگی‌های مورد نیاز برای مقوله محوری «حکمرانی خوب» که در برگیرنده سه مقوله مهم آینده محور، سلامت محور و مردم محور به‌عنوان مقوله محوری انتخاب شدند.

۲- شرایط علی: مسئولیت‌پذیری جامع‌گرا

بنا به تعریف، شرایط علی در مدل پارادایمی، شرایط و عواملی‌اند که باعث ایجاد و توسعه پدیده یا مقوله محوری می‌شوند. از میان مقوله‌های تدوین شده، مقوله‌های تعهدات بین نسلی، تعهدات اجتماعی و تعهدات زیست‌محیطی به‌عنوان مقوله‌های تشکیل دهنده شرایط علی و با عنوان مسئولیت‌پذیری جامع‌گرا در نظر گرفته شده است.

۳- راهبردها یا استراتژی‌ها: استراتژی توسعه محور

این راهبردها بیانگر فعالیت‌ها و چشم‌اندازها، تعاملات و اقدامات هدفدار هستند که در پاسخ به مقوله محوری و تحت تأثیر شرایط مداخله‌گر و زمینه اتخاذ می‌شوند. این مقوله‌ها که در این تحقیق با عنوان استراتژی توسعه محور مشخص شده‌اند، شامل مأموریت‌گرایی، بازسازی معادن و استحصال نظام‌مند می‌باشند.

۴- زمینه و بستر: (فضای توسعه‌ای)

این شرایط که بر راهبردها و یا استراتژی‌ها مؤثرند شامل مقوله‌هایی‌اند که در مقایسه با شرایط علی که متغیرهایی فعال‌ترند از قدرت تأثیرگذاری کمتری برخوردار هستند و در مدل طراحی شده با عنوان کلی فضای توسعه‌ای شامل مقوله‌های وجود نظام حقوقی، وجود منابع طبیعی و وجود منابع انسانی می‌باشد.

۵- شرایط مداخله گر: فرصت‌سازی

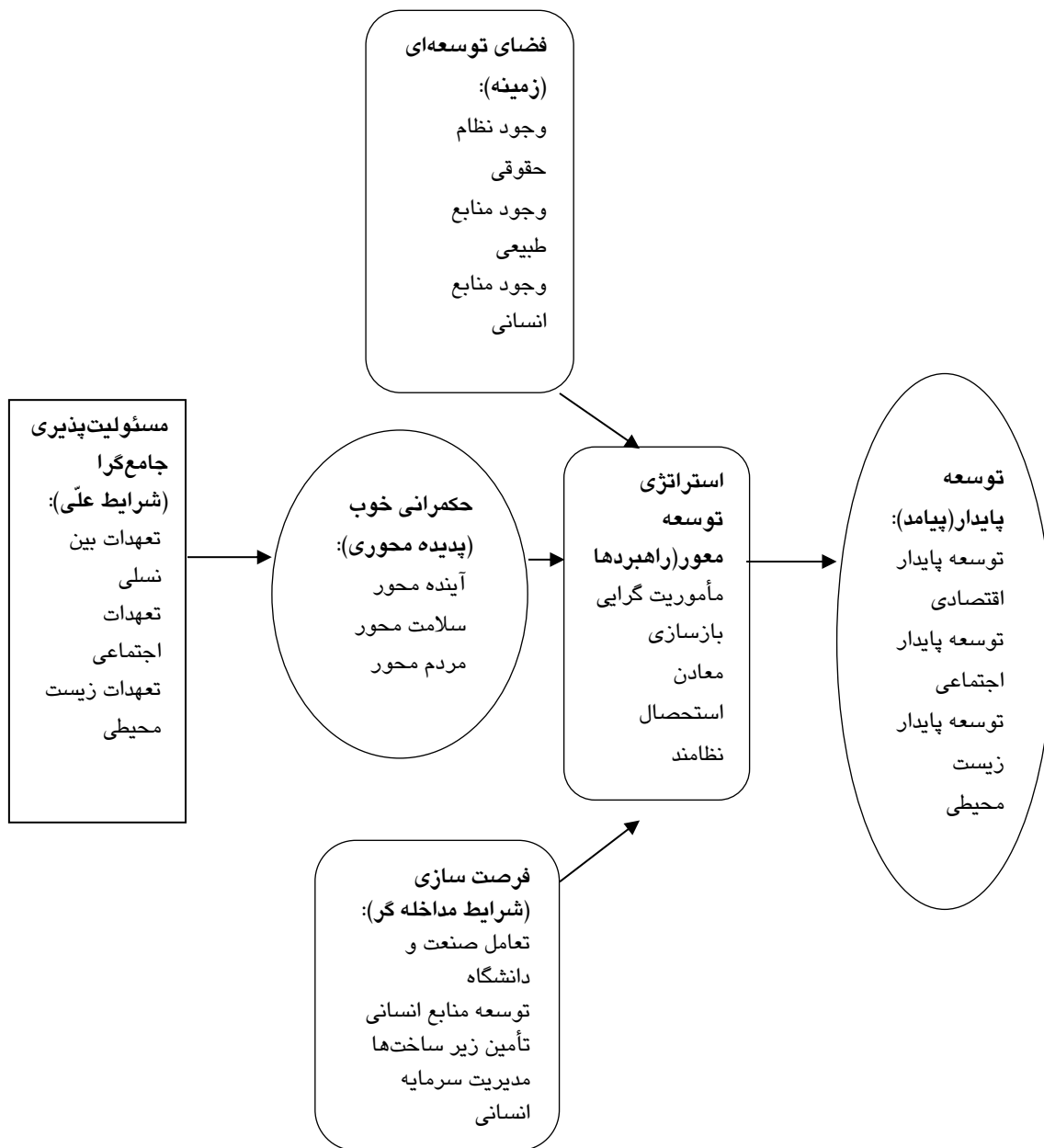
این شرایط مجموعه‌ای از وضعیت‌هایی‌اند که ضمن تأثیر بر راهبردها و استراتژی، مداخله‌گری سایر عوامل را تسهیل یا محدود می‌کند. این شرایط شامل متغیرهای میانجی و واسطه‌ای می‌شوند که در این مدل با عنوان فرصت‌سازی شامل تعامل صنعت و دانشگاه، توسعه منابع انسانی، مدیریت سرمایه انسانی و توسعه زیر ساخت‌هاست.

۶- پیامد: توسعه پایدار

برخی مقوله‌ها بیانگر نتایج و پیامدهایی‌اند که در اثر اتخاذ راهبردهای استراتژی و متأثر از مقوله محوری، زمینه، شرایط علی و مداخله‌گر ایجاد می‌شوند و توسعه می‌یابند. پیامد این عوامل، شکل‌گیری توسعه پایدار است که مقوله‌های توسعه پایدار اجتماعی، توسعه پایدار اقتصادی و توسعه پایدار زیست‌محیطی را دربرمی‌گیرد.

ج (کدگذاری انتخابی: شرح نظریه

هدف در نظریه‌پردازی داده‌بنیاد تولید نظریه است نه توصیف صرف پدیده. بدین منظور مفاهیم و مقوله‌ها باید به‌طور منظمی به یکدیگر مربوط شوند و ارتباط نظام‌مند مقوله محوری با سایر مقوله‌ها در چارچوب روایت تحقیقی ارائه شود. این مهم در کدگذاری انتخابی به انجام می‌رسد.

شکل ۱. ارائه مدل پارادایمی پژوهش

پرسش اصلی پژوهش این است مدلی برای ارائه حکمرانی خوب به منظور استحصال نظام‌مند معادن با رویکرد توسعه پایدار را تبیین می‌کند، چگونه است؟ مدل پارادایمی ارائه شده مسئولیت‌پذیری جامع‌گرا مشتمل بر تعهدات بین نسلی، تعهدات اجتماعی و تعهدات زیست‌محیطی را به عنوان شرایط علی مطرح می‌کند. معادن یک سرمایه فرانسلی و در عین حال پایان‌پذیر است. بنابراین باید هر نسلی که از آن استفاده می‌کند، منافع نسل آینده را نیز در نظر بگیرد، از طرفی رفتارهای حساب نشده و غیرعقلایی بشر و مصرف بی‌رویه منابع تجدیدناپذیر سبب شده که خاک تخریب شود، تنوع بیولوژیکی کاهش یابد، آب آلوده شود و هدر رود و خلاصه کل اکوسیستم صدمه ببیند و از طرف دیگر وفور منابع طبیعی در کشورهای کمتر توسعه یافته پدیده‌ای نفرین شده است. این کشورها به دلیل ضعف نهادی و کژکارکردی به کاهش رشد اقتصادی و به دنبال آن کاهش کیفیت زندگی و استانداردهای زندگی اجتماعی و جامعه مدنی منجر می‌شوند.

تعهدات بین نسلی، تعهدات اجتماعی و تعهدات زیست‌محیطی به عنوان عوامل مسئولیت‌پذیری جامع‌گرا باعث شکل‌گیری حکمرانی خوب به عنوان پدیده محوری با مقوله‌های آینده محوری، مردم محوری و سلامت محوری از جنبه‌های گوناگون اخلاقی و اقتصادی از جمله معادن و سازمان‌های انتفاعی می‌شود. یک مدیر و به مفهومی وسیع‌تر و انتزاعی‌تر یک حکمران خوب استراتژی توسعه‌ای را در کنار ارتباط و تعامل با مراکز علمی، توسعه زیرساخت‌ها و مدیریت سرمایه انسانی با وجود منابع طبیعی، انسانی و نظام حقوقی برای شکل‌گیری توسعه پایدار عملیاتی می‌کند.

این تحقیق به دنبال دستیابی به نظریه‌ای است که عوامل مؤثر بر حکمرانی خوب به منظور استحصال نظام‌مند معادن با رویکرد توسعه پایدار را از نظر مدیران معادن و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها بیان و روابط میان این عوامل را تبیین کند.

۶- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نظریه حکمرانی خوب به منظور استحصال نظام‌مند معادن با رویکرد توسعه پایدار که با استفاده از راهبرد مفهوم‌سازی داده‌بنیاد تدوین شده است، پاسخ به این سؤال اصلی پژوهش که طراحی الگوی حکمرانی خوب به منظور استحصال نظام‌مند معادن با رویکرد توسعه پایدار در مجتمع معدنی گل گهر چگونه است؟ همانگونه که در ادبیات تحقیق اشاره شد. نظریات متعددی در مورد حکمرانی خوب مطرح شده است که در ادامه به اختصار

توضیح خواهد داده شد. به‌طور کلی در ادبیات تحقیق بر اساس نظریه حکمرانی خوب منظور از حکمرانی خوب به معنای سازوکارها، فرایندها و نهادهایی است که به واسطه آنها شهروندان گروه‌ها و نهادهای مدنی منافع مدنی خود را دنبال می‌کنند و حقوق قانونی خود را به اجرا در می‌آورند و تعهداتشان برآورده می‌سازد. با فرض این که توسعه پایدار هدف کلی است، اصول حکمرانی خوب باید یکپارچه در استفاده از تمام قوانین محیط زیست، اقتصاد و توسعه اجتماعی یک کشور باشد [۲۷].

از طرفی کیفیت حکمرانی با توسعه پایدار یک رابطه بسیار پیچیده است. استدلال می‌شود که نادیده گرفتن نقش حیاتی حکمرانی خوب در رشد اقتصادی، برای اقتصادهای غنی از منابع طبیعی و نفت بسیار حائز اهمیت است. زیرا منابع طبیعی ممکن است از طریق توزیع ناکارآمدی به رشد اقتصادی ضربه وارد سازد هنگامی احترام متقابل و فضای کاری مثبت وجود دارد که در آن اعتماد، صداقت و یک دیدگاه مشترک ارزش دارد. به هنگام اجرا، این استراتژی اثر بلند مدت بر حاکمیت، توسعه و پیشرفت خواهد داشت و همچنین می‌تواند پیامدهایی برای تغییر اجتماعی نیز داشته باشد [۲۸].

مطالعات بی‌شماری از اواخر دهه هشتاد درباره عملکرد ضعیف کشورهایی که نتوانستند به توسعه دست یابند، صورت گرفت و روشن ساخت حکمرانی یک مسئله اساسی در راهبرد توسعه این دسته از کشورهاست [۲۹] و می‌توانند با کسب‌وکارهای پایدار در جهت کمک به مدیران صنعت و خدمات کشور در ایجاد ارزش برای طیف وسیعی از ذی‌نفعان کلیدی مختلف، از جمله: سهام‌داران، مشتریان، کارکنان، جامعه و محیط زیست، امکان دستیابی به توسعه پایدار را بهبود بخشند [۳۰]. کرمرز و فرل^۷ در مطالعات نظری و تحلیل تجربی نشان داده‌اند که حکمرانی خوب می‌تواند ارزش بازار شرکت‌ها را افزایش داده و عملکرد اجرایی را ارتقاء دهند. استخراج بزرگ مقیاس مواد معدنی و فلزات، فرصت واقعاً مهمی را که تنها یک بار رخ می‌دهد، برای کشورهای دارای وفور منابع طبیعی و خدادادی و جوامع آنها فراهم می‌سازد تا از این منابع تجدیدناپذیر، مزایای اقتصادی پایدار به دست آورند. سودهای بالقوه زیاد است: ثروت معدنی در صورتی که به خوبی مدیریت شود می‌تواند اقتصادهای ملی را دگرگون کند، فقر و نابرابری را کاهش دهد، برابری بین نسلی را بهبود ببخشد و سلامت، آموزش و پرورش و رفاه جمعیت کشور را ارتقاء بخشد. با این حال اغلب اوقات این مزایا محقق نمی‌شود. برخی از کشورهایی که بیشترین و غنی‌ترین منابع را دارند، از ضعیف‌ترین کشورهای جهان هستند و ثروت معدنی آنها به جای اینکه رونق ایجاد کند، فقر را افزایش داده و فساد و درگیری ایجاد کرده است و حتی اقتصادهای

توسعه یافته، تحولات کوتاه مدت معدن کاری می تواند اثرات منفی طولانی مدت بین نسلی داشته باشد. حاکمیت خارجی معمولاً هنگام بحث در مورد بازار مطرح می شود.

حکمرانی خوب تلاش می کند تا اطمینان حاصل کند که شرکت ها یا سازمان ها دارای فرآیندهای تصمیم گیری مناسب و سیستم کنترل هستند تا منافع سهام داران، کارمندان، تأمین کنندگان، مشتریان و جامعه تأمین شود [۲۸]. دولت های کشورهای دارای منابع طبیعی، مسئول نظارت بر منابع معدنی کشورهای خود و نیز مدیریت مسئولانه درآمدهای حاصل از استخراج آنها هستند اگر بنا باشد که معدن کاری برای کمک به توسعه پایدار اقتصادی از قابلیت خود استفاده کند و وظیفه خود را انجام دهد، حکمرانی خوب ضروری خواهد بود. در عین حال، شرکت های معدنی نقش مهمی در اطمینان حاصل کردن از اینکه ظرفیت و قابلیت که سرمایه گذاری ها و فعالیتهای آنها نشان می دهند، توسعه اجتماعی - اقتصادی در کشورهای تولید کننده و مناطق وسیع تر را به طور مطلوبی ارتقاء می دهد، ایفا می کند. بنابراین توسعه پایدار در شرکت های معدنی زمانی مورد استقبال قرار می گیرد که شامل کسب و کارهایی باشد که به مسئولیتهای اساسی در حوزه هایی نظیر حقوق انسانی، نیروی کار، محیط زیست، اقتصاد و کیفیت زندگی و مبارزه با فساد و حمایت و ایجاد ارزش برای جوامع اطراف خود اقداماتی انجام دهد.

بررسی تطبیقی مؤلفه های حکمرانی در ایران نشان می دهد که جامعه مدنی در ایران در وضعیت خوبی به سر نمی برد، دولت نیز از دولت قوی مدرن توسعه خواه فاصله دارد و نتیجه این ضعف، عدم دستیابی به اهداف توسعه ای است. کشور ایران به دلیل فرصت ها و مزایای فراوانی که چه از نظر منابع سرمایه انسانی و چه منابع سرمایه طبیعی و موقعیتهای جغرافیایی که از آن بهره مند است، از پتانسیل فراوان برای دستیابی به توسعه همگانی و پایدار برخوردار است. آمارهای مربوط به توسعه اقتصادی و انسانی در این کشور نشان می دهند که کشور ایران نتوانسته است از پتانسیل های موجود استفاده بهینه کند.

براساس مقوله محوری حکمران باید آینده نگر، سلامت محور و مردم محور باشد. بنابراین بایستی در انتخاب و انتصاب افراد شاخص های مطرح شده را مدنظر قرار داد. با شاخص آینده نگری مدیران در جهت طراحی و برنامه هایی گام برمی دارند که منجر به تحقق رسالت و مأموریت شرکت شود. همچنین با ویژگی سلامت محوری حکمران خود را امانت دار منابع طبیعی که متعلق به همگان است، می داند و مانع سوء استفاده از این منابع خواهد شد و در نهایت با ویژگی مردم محوری امکان مشارکت تمامی اقشار جامعه را فراهم می سازد تا از توان

کلیه بخش‌های جامعه استفاده شود. در ارتباط با شرایط مداخله‌گر نیز مدیران بایستی با آموزش و توانمندسازی نیروهای انسانی از توان نیروهای موجود بهره‌گیرند و همچنین با برطرف کردن شکاف موجود بین دانشگاه و صنعت زمینه را برای ورود نیروهای متخصص دانشگاهی به عرصه‌های پژوهش فراهم کنند تا این نیروها با اتکاء به مبانی علمی و بومی‌سازی فناوری‌ها که با معیارهای محیطی، اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی مناسب باشد، زمینه تحقق توسعه پایدار را ایجاد کنند.

در ارتباط با فضا و بستر توسعه‌ای نیز باید با تقویت نظام حقوقی توسط متولیان امر در این حوزه از هدر دادن منابع جلوگیری و به شکل صحیح منابع مورد بهره‌برداری قرار گیرد. لذا حکمرانان و مدیران با علم و آگاهی به این موضوع که منابع تجدیدناپذیر یک فرصت بسیار خوب در جهت توسعه همه جانبه کشور است و با عنایت به اینکه منابع خدادای هم متعلق به نسل آینده و هم متعلق به نسل کنونی هستند، در بهره‌برداری از معادن باید موضوعات اجتماعی و زیست‌محیطی و فرانسلی را در دستور کار قرار دهند و در نهایت در ارتباط با استراتژی توسعه محور نیز مدیران باید با ایجاد مشارکت سازنده با دولت‌ها، صنایع موازی، جامعه مدنی و سایر ذی‌نفعان به‌منظور تبدیل این فرصت‌ها به منافع جایگاه خود را به‌عنوان شهروندان خوب و شرکای قابل اعتماد در راستای توسعه پایدار ارتقاء دهند.

در مطالعات آتی علاوه بر شرکت‌های معدنی می‌توان به طراحی مدل حکمرانی و توسعه پایدار سایر صنایع نیز پرداخت و در ادامه مدل‌ها را مورد مقایسه قرار داد و به یک مدل جامع برای کل صنایع برای رسیدن به توسعه پایدار دست یافت.

در پایان پیشنهاد می‌شود در راستای توسعه و بومی سازی مدل پارادایمی این تحقیق از طریق روش کمی با طراحی پرسشنامه مورد آزمون قرار گیرد.

۷- پی‌نوشت‌ها

۱. این مقاله مستخرج از رساله دکتری تحت عنوان طراحی الگوی حکمرانی خوب به منظور استحصال نظامند معادن با رویکرد توسعه پایدار می‌باشد.

۲. Winer
۳. Resource Curse Phenomenon
۴. North
۵. Benefit Distribution Mechanisms
۶. Strauss and Corbin
۷. Cremers and Ferrell

۸- منابع

- [۱] Moeinifard, M., Mehrara, M, Effect of Abundance of Natural Resources on Governance Quality in Developing Countries. Economic Development Policy, ۳(۴). (۲۰۱۵), ۹-۳۲. doi: ۱۰,۲۲۰۵۱/edp.۲۰۱۷,۷۶۱۷,۱۰۱۶(in Persian)
- [۲] Mobarak ,A, azari ,P, A look at the indicators of good governance from the perspective of Islam and its impact on economic growth . Islamic Economics, ۹(۳۶) (۲۰۰۹), ۱۷۹-۲۰۸. (in Persian)
- [۳] Maidari, A; Khairkhahan, J. (۲۰۰۴). Good governance: Development Foundation, Research Center of the Islamic Consultative Assembly, Office of Economic Studies
- [۴] Zahedi, Shams Sadat (۲۰۰۷). Sustainable Development, First Edition, Tehran, Samat Publications. (in Persian)
- [۵] Acemoglu, D, Interactions Between Governance and Growth. In World Bank. Governance Growth and Development Decision-making. (۲۰۱۸), (۱-۹). World Bank
- [۶] Mobarak ,A, azari ,P. A look at the indicators of good governance from the perspective of Islam and its impact on economic growth . Islamic Economics, ۹(۳۶) (۲۰۰۹), ۱۷۹-۲۰۸(in Persian)
- [۷] Evans, Peter, Development as Institutional Change: The Pitfalls of Monocropping and the Potentials of Deliberation. Studies in Comparative International Development, ۳۸(۴) (۲۰۱۴), ۳۰-۵۲.
- [۸] Tabaghchi Akbari L ., Babazadeh, M ., Sameei, G ., Akhundzadeh T .,Y. The Effects of Good Governance and Financial Reforms on Total Factor Productivity in Iran's Industry and Mining Sector, Journal of Public Administration, Volume ۱۲, Issue ۲,(۲۰۲۰). (in Persian)
- [۹] Acemoglu, D.: Gallego, F.A. and Robinsin, J.A , Institution , human capital and development. Instituto de Economia. Pontificia Universidad Catolica de Chile, Working ,(۲۰۱۴) Paper No . ۴۴۹.
- [۱۰] Al Mamun,M., Sohag, K., & Hassan, N.K.. Governance, resources and Growth. Economics Modelling , ۶۳(۲۰۱۷), ۲۳۸-۲۶۱.
- [۱۱] Cavalcanti, T . V . D. V.,Mohaddes, K., & Raissi, M,Growth, development and natural resources : New evidence using a heterogeneous panel analysis, (۲۰۱۱)
- [۱۲] Arezki, R., & Van der Ploeg, R. Can the natural resource curse be turned into a blessing? The role of trade policies and institutions. IMF, Working Papers, ۱-۳۴
- [۱۳] Rossi, F., (۲۰۱۰). “The governance of university-industry knowledge transfer” European Journal of Innovation Management, ۱۳(۲) (۲۰۱۱) , ۱۵۵-۱۷۱.
- [۱۴] Plewa ,C., Korff , N., J , Macpherson , G.,Baaken , T . , G, university – industry linkages evolution : An empirical investigation success factors , R&D Management , ۴۳(۴) (۲۰۱۳),pp:۳۶۵-۳۸۰.
- [۱۵] Bryant, R.L. and Bailey, S. Third world political ecology. London: Routledge., (۱۹۹۷)

- [۱۶] Safariyan. A., Emamjomehzadeh . S. Model of Good Governance : social capital and comprehensive Development , journal the state studies . Volum ۳ , Issue ۱۲ (۲۰۱۸) - pages ۱۴۵-۱۸۱.
- [۱۷] Ebrahimipoor, Habib,E. & Roshandel Arbatani,T. Explaining the Role of the National Media(IRIB) in Sustainability Governance Model in Iran. Jouranal of Public Administration, ۰(۱) (۲۰۰۸), ۴۳-۶۲. (in Persian).
- [۱۸] Pourjafar, M., Khodaie, Z., Pourkheiri, A.. An Analytical Approach in Acknowledging the Elements, Indices and Characteristics of Urban Sustainable Development. Journal of Iranian Social Development Studies, ۲(۲) (۲۰۱۱), ۲۵-۳۶.
- [۱۹] Castelnovo, P., Chiara, F. D. B., & Massimo, F. Quality of Institutions and Productivity of State-Invested Enterprises: International Evidence from Major Telecom Companies. European Journal of Political Economy, ۱(۵۸) (۲۰۱۹), ۱۰۲-۱۱۷.
- [۲۰] Mazutis, Daina & Abolina, Evisa.. The Five I Model of Sustainability Leadership: Lessons from the Zibi One Planet Living sustainable urban development. Journal of Cleaner Production,, ۲۳۷. Article ۱۱۷۷۹۹. (۲۰۱۹)
- [۲۱] Hak, T . and janouskova, s. and Moldan , B., sustainable development Goals : A need for relevant indicators , Ecological Indicators , ۶۰(۲۰۱۶), ۵۶۵ -۵۷۳.
- [۲۲] golshan tafti, O., mirfakhrediny, S., Andalib Ardakani, D., zare ahmadabadi, H. Causal model design and analysis of environmental criteria in the steel industry with fuzzy cognitive mapping approach (FCM). Modern Research in Decision Making, ۶(۱) (۲۰۲۱), ۱۲۴-۱۴۶.. (in Persian).
- [۲۳] Stiglitz, J. E, Good Growth and Governance in Africa. Oxford: Oxford University Press (۲۰۱۲)
- [۲۴] Safarian, R., Shahramnia, A., Imamjomezadeh, S,j&Masoudnia,HGood Governance Patternand Economic Development Iran and Turkey (۲۰۰۶-۲۰۱۷) Journal of political and International Approches . ۲(۶۰) (۲۰۲۰), ۱۱۱-۸۶. (in Persian)
- [۲۵] Jalilian, H.. Developing a Conceptual Model of Good Management in Manufacturing -Merchandising Companies. Management Research in Iran, ۲۵(۴)(۲۰۲۱), ۱۳۵-۱۵۷.. (in Persian).
- [۲۶] Shahabadia,A,Pourjavan,A. The Relationship between Governance and Indicators of Economic and Social Development of Selected Countries, Journal of Social Sciences, ۹ (۲).(۲۰۱۲) (in Persian).
- [۲۷] Alizade, S., Bayat, M.. The Effect of Good Governance on the Environment in Middle-Income Countries. Journal of Environmental Science and Technology, ۱۸(۳) (۲۰۱۶), ۵۰۱-۵۱۳. (in Persian)
- [۲۸] Sungbeh, Tewroh-Wehtoe, Collaborative Governance and Anticorruption in Postwar Monrovia,(۲۰۱۷).
- [۲۹] deghati, A., Yaghoubi, N., Kamalian, A., Dehghani, M. Designing an Establishment and Development Model of Good Electronic Governance Using

Meta-synthesis Approach. Management Research in Iran, ۲۴(۲) (۲۰۲۱), ۱-۳۴. (in Persian)

- [۳۰] Alamdar Youli, F., Mohammadi, A., Alimohammadlou, M., Abbasi, A. Designing a Sustainable Business Model by Using Soft Systems Methodology and Value Triangle Business Model Canvas (Case Study: Farassan Manufacturing and Industrial Company). Modern Research in Decision Making, ۵(۱). (۲۰۲۰), ۹۵-۱۱۷.